

DWUTYGODNIK DJECEZALNY

Cena prenumeraty z przesyłką:

Rocznie rub. 4.—
Półrocznie „ 2.—

„*Ut omnes unum sint.*“
Joan. XVII, 21.

WILEŃSKI.

Cena ogłoszeń:

1/1 stronica rub. 35
1/2 „ „ 18
1/4 „ „ 10
1/8 „ „ 5
Za wiersz petitu lub jego miejsce k. 30

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, zaułek Ignacowski Nr 3, m. 5.

Ogłoszenia przyjmuje wyłącznie p. C. Osiński w Księgarni J. Zawadzkiego w Wilnie i przez niego upoważnione osoby.

Nr 13.

5 (18) lipca 1910 roku.

Rok I

DZIAŁ OFICJALNY.

AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

1. Ordo servandus in relatione de statu Ecclesiarum.

(Dok.)

Cap. XII. De iuventutis institutione et educatione.

125. Referatur in primis ac generatim quae sit ratio institutionis et educationis filiorum in dioecesi iuxta usum legesque civiles.

Utrum contra sacrum Ecclesiae et parentum catholicorum ius opponantur christianae iuventutis educationi obstacula; et quid fiat ut haec amoveantur.

Utrum scholae distinctae iuxta sexum sint, an utriusque sexui communes: quae mala inde sequantur: et quae remedia adhibeantur.

126. Si agatur de dioecesi in catholica natione constituta, dicatur utrum ibi scholae publicae primordiorum, vulgo elementares, bonae vel innoxiae generatim sint, et an ibidem per ecclesiasticos viros aut idoneos magistros christiana doctrina digne tradatur: an potius noxiae sint.

Et in hoc casu an scholae liberae habeantur: quomodo sustententur: a quot alumnis frequententur: an Ordinarii vigilantiae et inspectioni subsint.

127. Si agatur de dioecesi ubi catholici cum acatholicis commixti sint, an catholici scholas proprias primordiorum habeant, et quinam sit earum status.

Et si scholas proprias non habeant, et fre-

quentare cogantur scholas publicas mixtas, an saltem catholica fides ibi non offendatur, et catholicis alumnis iusta libertas relinquatur ut in fide per ecclesiasticos viros vel idoneos magistros instituantur.

128. Quod si pueri et puellae scholas publicas primordiorum adire cogantur, quae noxiae sint, quid fiat ut iuventus a perversione et corruptione immunis fiat.

129. Utrum scholae mediae vel superiores quae in dioecesi habentur vel ad quas dioecesani confluere solent, hostiles sint, vel non, catholicis veritatibus et doctrinis.

Et si sint hostiles, quid fiat ut adolescentes ab erroribus et vitiis praeserventur. An habeantur scholae mediae vel superiores catholicis propriae: et quinam sit earum status.

130. Utrum opera quae post-scolaria dicuntur, ut recreatoria, circuli, scholae catecheticae, oratoria serotina et festiva, ad sanam christianae iuventutis institutionem et praeservationem et dioecesi habeantur, quae, et quo fructu.

Cap. XIII. De piis sodalitatibus aliisque religiosis consociationibus.

131. Utrum adsint pia sodalitates aliaeque religiosae consociationes rite institutae, quot et cuius nominis: an habeantur eae quae a S. Sede potissimum commendatae sunt, ceu illae a SS-mo Sacramento, a Rosario, a christiana doctrina, aliaeque pro pueris et puellis in fide, pietate morumque puritate excolendis.

132. Utrum erectae sint in ecclesiis paroe-

cialibus et religiosorum, vel habeantur etiam quae in propriis et distinctis ecclesiis existant.

An in ecclesiis monialium sodalitates viro-
rum adsint et qua facultate.

133. Utrum ab auctoritate ecclesiastica iuxta canonicae legis praescripta dependeant: quem fructum afferant; an forte aliquod gignant incommodum.

134. Utrum adsint tertiarii in saeculo vi-
ventes, cuius ordinis, quo fructu: an saepe con-
grentur, et an sint exemplo fidelibus.

135. Utrum in aliqua pia sodalitate vel ter-
tio ordine adsint, et in fratres seu sodales re-
cipiantur, qui notorie addicti sint sectis ab Ec-
clesia damnatis vel religioni adversi aut inho-
nestae vitae sint. Et quid fiat ut hoc malum a-
vertatur.

Cap. XIV. De piis legatis et ele- mosynarum collectionibus.

136. Utrum habeantur in dioecesi pia lega-
ta missarum, aliorumve religiosorum onerum,
et an de iisdem Curia dioeciesana indicem ha-
beant cum recensione onerum et indicatione re-
dituum.

137. A quibus generatim administrentur, an
fideliter et fructuose.

138. Utrum missis legatorum aliisque obli-
gationibus intra praescriptum tempus regulari-
ter satisfiat: et si hoc nequeat fieri, an redi-
tus praesertim missarum fundatarum Ordinario
tradantur: an adsint qui hac re re ad officium
revocari mereantur, aut revocati iam sint et quo
fructu.

139. Utrum et quo fructu fiant in dioecesi
piae collectiones eleemosynarum a S. Sede
praescriptae vel commendatae pro communi
Ecclesiae bono, ut, pro fidei propagatione, pro
sancta Infantia pro redemptione captivorum,
pro obolo S. Petri, pro Terra sancta.

140. Utrum fiant collectiones spaciales pro
ipsius dioecesis necessitatibus, ut pro fidei con-
servatione, pro praeservatione ab erroribus et
cleri pro sustentatione, si opus sit.

141. An et quanam aliae collectiones ele-
emosynarum in dioecesi usuveniant. Si religi-
osi vel religiosae quaeritantes habeantur, an
tot sint numero ut nimium gravamen fidelibus
afferri videantur.

Cap. XV. De operibus piis et so- cialibus.

142. Utrum hospitala, orphanotrophia,
brephotrophia aliaque similia caritatis instituta
in dioecesi fundata sint; et an dependeant ab
auctoritate ecclesiastica iuxta S. Concilli Triden-
tini praescripta. Et nisi dependeant, referatur
an in iis quae a materna Ecclesiae protectione
et directione subtracta sunt, catholici spirituali
adsistentia frui saltem libere possint.

143. Utrum adsint in dioecesi opera illa
quae socialia dicuntur quibus dum consulitur
bono morali et religioso fidelium, prospicitur
etiam eorum temporali utilitati vel necessitati,
ut, asyli pro infantibus, patronatus pro iuveni-
bus utriusque sexus, circuli pro iuventute ca-
tholica, aut pro studiis peragendis, consociatio-
nes operariorum, agricoliarum, mulierum in
hunc vel alium pium finem, vel mutuuum subsi-
dium, arcae nummariae, aliaque similia.

144. Utrum consociationes et opera haec
socialia et potissimum qui eis praesunt, debi-
tam in omnibus Ordinario et Summo Pontifici
reverentiam praestent, et in iis quae fidem, mo-
res et iustitiae leges attingunt, S. Sedis direc-
tioni et moderationi omnino subsint.

145. Cura ne sit ut hisce consociationibus
et operibus praeficiantur qui non nominete-
nus, sed corde et opere catholici sint.

Et an caveatur, quatenus opus sit, ut qui
hisce consociationibus et operibus adscripti
sunt, aut beneficia et subsidia ab iis nanciscun-
tur, a vitiis recedant in fidei doctrina institu-
antur, et christianam vitam ducant.

146. Utrum caveatur ne in hisce catholicis
consociationibus connumerentur sectis secre-
tis adscripti, increduli, impii vel religioni ad-
versari, qui consociationes ipsas vel earum ope-
ra a recto fidei et iustitiae tramite deducere
possint.

Cap. XVI. — De editione et lectione librorum et diariorum.

147. Utrum in dioecesi edantur libri, eph-
emerides, illustrationes, diaria obscena vel
impia, vel utcumque religioni noxia; a quibus,
et quali cum diffusionem et detrimento.

148. Utrum libri et diaria impia vel obsce-
na aliarum civitatum dioecesim ingrediantur,
ibique diffusa sint, et quanam potissimum
sint.

149. Utrum strenue a catholicis agatur et praesertim a parochis et a sacerdotibus, ut libri et diaria obscena vel impia a dioecesi removeantur, adhibita etiam, si fieri potest, civilis auctoritatis opera.

150. An cleri et maxime confessoriorum cura sit ut libri et diaria obscena vel impia a catholicis familiis arceantur, et a fidelibus non legantur.

151 Utrum libris et diariis noxiis alia opponantur religiosa et honesta: quot sint, quomodo diffusa et quo fructu.

2. Nowa ustawa pobożnego zjednoczenia Św. Pawła Apostoła. Powstałe pod koniec zeszłego stulecia pobożne stowarzyszenie pod nazwą pobożnego zjednoczenia Św. Pawła Apostoła w celu okazywania pomocy kapłanom chorym m. Rzymu, rozszerzone potem na rozmaite inne cele i dzieła, dotyczące wychowania umysłowego i ascetycznego kleru, w d. 26 maja r. b. otrzymało nową ustawę. Według tej ustawy cel stowarzyszenia jest czworaki: pielęgnowanie w klerze ducha kapłańskiego nie tylko ze względu na sam kler, lecz także na lud wierny, popieranie w nim studjów kościelnych, cele ekonomiczne, obronę zwłaszcza sławy.

3. Przysięga dla Doktorów Pisma Świętego. Motu proprio z d. 29 czerwca r. b. nakazuje, żeby Doktorowie Pisma Św. z Instytutu Biblijnego przed otrzymaniem doktoratu składali przysięgę według podanej w motu proprio formie.

4. Sodalicja kapłańska pod nazwą Associatio reparationis sacerdotalis, otrzymała przywilej odpustu zupełnego przy zwykłych warunkach raz na miesiąc, oraz dekretem z d. 2 maja r. b. został wyznaczony dla tej sodaliczacji kierownik jeneralny, którym będzie zawsze przełożony jeneralny misjonarzy.

Zmiany w duchowieństwie djecezji Wileń.: Ks. Piotr Kranjalis K. św. T. z Grodna do Trok, Ks. Bobin z Suchejwoli — do Ejszyszek, Ks. Juchniewicz Andrzej — do Janiszek, Ks. Hołownia — do Jezior, Ks. Żubrycki zrzekł się parafji. Zmarł 30 maja Ks. Osiecki.

DZIAŁ NIEOFICJALNY.

Karjera czy powołanie.

„Pójdź za mną... Non vos me elegistis... Pro-mitto obedientiam... Pan niech będzie częstką dziedzictwa mego...”

Słowa te nie pozwalają ani na chwilę wątpić kapłanowi, że jest on innym działaczem, niż przeciętny śmiertelnik na ziemi, że powołanie jego Bo-że i drogi jego odmienne od tych, któremi chadza człowiek zwykły.

I duchowieństwo nasze pojmuje to powołanie szczytne, i idzie za głosem łaski, pracuje z poświęceniem dla królestwa Chrystusowego na ziemi.

Są jednak wyjątki, wietrzeje czasem sól ziemi. Tem tedy boleśniej odzywa się w sercach wierzących echo tych zjawisk, kiedy zapomniawszy o swej godności i swem posłannictwie, kapłan wychodzi poza granice prawa i zaczyna się tarmosić z samym sobą, urąga kanonom i wszczyna rokosz przeciwko władzy swej duchownej o stanowisko lub zadraśnięty honor własny. A wtedy piękne i wzniosłe zasady, które nieraz sam wygłaszał z kazalnicy lub w trybunale pokuty—o pokorze, poświęceniu, zaparciu się i przebaczeniu stają się dlań niezrozumiałymi dźwiękami. Podniecona ambicja i dobre mniemanie o sobie ćmi wprost mu w oczach... staje się człowiekiem zatracenia i woła o słusność dla siebie tam, gdzie należałoby złożyć ofiarę z siebie na ołtarzu Matki Kościoła.

„To już za wiele, nie zniosę tego, opuszczam djecezję, marnuję zdolności moje... zresztą środki mam”, woła taki dobrodziej, myśląc naturalnie wtedy tylko o sobie.

A skargi te, skądinąd może i słuszne, świadczą zawsze i tylko o tem, że duch w kapłanie takim skarłał lub zamarł zupełnie. Obrażony, a przeceniający siebie sobek widzi tylko ziemię pod kątem własnych znikomych ideałów, kiedy w tym czasie ludzie z boku stojący widzą w nim sługę Bożego, apostoła i człowieka nie z tego świata, szepcą też sobie głośno do ucha: „zwietrzała sól ziemi.”

Istotnie, kiedy kapłan straci z przed oczu swą gwiazdę przewodnią, kiedy zapomni o powołaniu, o tem „pójdź za mną”, kiedy ucieka z bojowiska dla łyżki soczewicy, smutno i chmurno się robi w duszach tych, co zwykli w kapłanie widzieć męża boleści, apostoła pracy i wytrwania,

ofiare prześlągalną na ołtarzu dobra ogólnego, a przedewszystkiem przykład cnót chrześcijańskich.

Oczerniono cię, osądzono, ukarano, broń się, nie jesteś świętym, sił nie masz przenieść, kano-ny cię wezmą pod swą opiekę, nim jednak sprawę wygrasz nie wolno ci opuszczać skrzydeł, pamiętaj—za tobą do nieba wzbijają się setki i tysiące dusz pragnących Boga, za tobą idą rzesze, szukające Chrystusa; dźwigaj więc bez szemrania przed niemi krzyż i jarzmo Chrystusowe, nie hamuj kół tej maszyny kościelnej, która pracować chce i musi.

I nie myśl, że, gdy dla ludzkiej pychy twojej opuścisz djecezję—matkę, lżej ci i milej pracować będzie w oddali. Nie. Poniesiesz z sobą żal do swoich i ranę miłości własnej, a gorycz z niej się sącząca truc ci będzie całą twą pracą dalszą. Wykolejony tulać się będziesz w wesołym nieraz wirze świata — samotny. Nikt cię tam nie zrozumie, nikt ci tam ciężaru nie ulży. Zmarniejesz, bo Pan, którego częścią i własnością jesteś, nie pójdzie za tobą i nie wesprze twych ludzkich zabiegów.

Przed złością ludzką i fałszem wrogów broń się, nie zacieraj w pamięci jednak powołania swego, a poświęciwszy Bogu siebie i swoją przyszłość całą, wierz mocno w Opatrzność i służ sprawie ukochanej, zapomniawszy o karierach, honorach i stanowiskach. Im wyżej stoisz, im dłużej jarzmo to nosisz Boże, tem chętniej, tem uleglej w harmonji i jedności z Władzą, przyświecaj wzorem zaparcia i poświęcenia braciom młodszym w powołaniu, choćby cię zepchnięto na ostatnią posadę.

Czasy dziś idą apostołskie, im więcej w nas będzie cnót ewangelicznych, im więcej zaparcia się bohaterskiego, im więcej bezinteresownej pracy dla sprawy katolickiej, tem pewniejsze zwycięstwo i bliższy tryumf myśli katolickiej w ojczyźnie. Świętość i bezinteresowność kapłana i dziś jeszcze zwycięża. Kapłanem takim stoi naród, kapłanem takim bojuje wiara, w nim ognisko tradycji i ciepło cnoty. Lecz kapłan bywa też źródłem śmierci i zatracenia. Patrz na tych dawnych i dzisiejszych naszych odstępców i renegatów. Tyle szacunku nawet u wrogów, ile prawdy i cnoty katolickiej; pogarda i gorzka satyra, obok zgorznięcia, i nieraz przez łyzy przekleństwo swoich z chwilą odstępstwa i hołdowania zmysłom i pysze żywota...

Nie wiele wśród nas może narachujemy samo-

lubów opornych, ferment ten jednak zaraża od czasu do czasu słabych.

Ci więc, którzy rozumieją doniosłość pracy naszej w czasach obecnych, ci, którzy umiłowali ponad siebie sprawę jedności katolickiej, ci niech przeciwstawiają rdzy egoizmu i sobkowstwa ciasnego ofiarę samospalenia na ołtarzu Bożym, ci niech przynajmniej w sobie i w innych budzą ów zapał i ducha Chrystusowego.

Gotowi bojować we wszelkiej zbroi i w każdym ordynku stawmy sobie przed oczy nie owych małodusznych, lękliwych, zniewieściałych świętówco-ów i w veste talari, lecz naszych Skar-gów i Bobolich, co słowem ognistym i czynem ewangelicznym szerzyli królestwo Boże wśród swoich i obcych.

Żniwo wielkie i gotowe, robotników tylko mało i ci nieraz leniwi w sprawie dusz zbawienia.

W imię tych bratnich dusz, szarpanych przez siewców błędu i nienawiści, karjery własne strąćmy w proch, a natchnieniem Bożem owiani skierujmy stopy nasze tam, kędy na nizinach męczeńskiej ziemi ojców naszych czeka nas lud Chrystusowy, byśmy mu, jako prawdziwi apostołscy mężowie, przynieśli ewangelję pokoju, oświatę ojczystą i wzór życia nowego.

Nie krwi i ciała i tworom ich, poczętym w chwilach burz i buntu sumienia, nie anarchji ducha i czynom bezprawia, tylko duchowi zaparcia, ofiary i poświęcenia pamięć, cześć i błogosławieństwo pokoleń zostanie i przetrwa na długie wieki.

X. S. M.

CZY Ś. PIOTR BYŁ W RZYMIE I CZY BYŁ TAM BISKUPEM?

Dwa te fakty, chociaż stwierdzone licznymi dowodami historycznymi, w przeciągu kilku wieków były przedmiotem napaści ze strony protestantów. Począwszy od Ulryka Velenusa *) i Fryderyka Ipanheima**) w 16 i 17 w. używali protestanci wszelkich sposobów swej „wyższej krytyki“, by fakty te przedstawiać jako legendę z IV — V w., pozbawioną wszelkiej podstawy historycznej.

*) Tractatus, quo 18 argumentis asseritur Petrum nunquam Romae fuisse. 1520.

**) Dissertatio de ficta Petri Apostoli in urbem Romam profectioe. 1679.

Starsi protestanci powoływali się zwyczajem swym na milczenie Pisma Ś., nowsi — racjonalisci uciekali się do rozmaitych apokryfów o życiu św. Piotra, chcąc z nich wytłómaczyć powstanie „tej legendy“. Powszechnie znana jest teoria t. zw. szkoły Tubingskiej, stworzonej przez Baura*), Zellera, Straussa i innych profesorów w Tubindze — co do powstania Kościoła Katolickiego. Według Baura — uczniowie Chrystusa zaraz po śmierci Mistrza rozdzielili się na 2 obozy: żydów—chrześcijan i pogan—chrześcijan; na czele pierwszych miał stać Piotr, na czele drugich Paweł; stąd pierwsi nazwani są przez teologa tubingskiego petrynistami, drudzy — paulinistami. Petryniści wymagali od swych uczniów poddania się przepisom prawa żydowskiego, paulinistom wystarczała do zbawienia sama wiara bez dobrych uczynków. Z powodu tej różnicy poglądów wywiązała się zacięta walka między obiema partjami. W końcu w obu obozach znaleźli się umiarkowani i za ich pośrednictwem został zawarty w 2 w. kompromis: obie sekty połączyły się w jedną — Kościół Katolicki, która przyjęła naukę o potrzebie nie tylko wiary, lecz i dobrych uczynków, nakazanych przez prawo żydowskie, zreformowane i udoskonalone przez Jezusa Chrystusa. Odtąd obie sekty pracowały zgodnie. By jednć zniszczyć ślady przeszłego antagonizmu, sfalszowano rozmaite dokumenty, w których przedstawiono Piotra i Pawła pracujących zgodnie; takim sfalszowanym dokumentem mają być Dzieje Apostolskie.

Aby fakt wspólnej pracy dwóch Apostołów zwrócił na siebie większą uwagę, znaleziono za stosowne wymyśleć, że pracowali oni razem w Rzymie — stolicy Cesarstwa, która posiadała już wtedy jedną z najsłynniejszych gmin chrześcijańskich. Ślady wewnętrznych rozterek pozostały jednak w starych apokryfach i legendach. Baur widzi św. Pawła w postaci Symona Maga, którego św. Piotr pokonał w Rzymie (według niestwierdzonej żadnymi historycznymi dowodami legendy *).

Tyle szkoła Tubingska.

Jaką była przyczyna, dla której protestanci

podali krytyce fakt pobytu i rzymskiego biskupstwa św. Piotra, tego łatwo każdy się domyśli. Posłuchajmy, co w tej kwestji wyznaje Lipsius: „Papiestwo rzymskie, mówi on, na fakcie (pobytu św. Piotra w Rzymie) opiera swe pretensje do prymatu. I w rzeczy samej nie można temu zaprzeczyć; jeżeli kiedy noga księcia Apostołów stanęła w Wiecznym Mieście, wtedy bez wątpienia nie przyszedł on tam, jako zwyczajny podróżny, lecz na mocy swej apostołskiej władzy, i jego męczeństwo za Nerona stanowi wtedy chwalebny epilog jego działalności wśród rzymian. I jeżeli, jak to niektórzy protestanci jeszcze twierdzą, episkopat był ustanowiony bezpośrednio przez apostołów, wtedy nie byłyby tak bardzo niesłusznemi, pretensje rzymskiego Kościoła wyprowadzenia szeregu swych biskupów bezpośrednio od apostoła Piotra; przyczem pozostaje stosunkowo zupełnie podrzędna kwestja, czy on sam ma być uważanym za pierwszego biskupa, czy też nie; ponieważż zawsze biskupstwo rzymskie opierałoby się na wręzonej Piotrowi władzy. Łatwo więc zrozumieć, że już najstarsi historycy protestancy nie szczędzili żadnych starań, by obalić fundament, na którym spoczywa dumny gmach rzymskiego Kościoła“ *).

To wyznanie protestanckiego uczonego wykazuje przyczynę, dla której protestanci, pomimo tak widocznych dowodów przeciwko sobie, tak długo nie chcieli przyjąć bronionych przez nas faktów. I dziś jeszcze, chociaż ogólnie prawie wszyscy przyjmują za udowodniony fakt pobytu św. Piotra w Rzymie, przeczą jednak biskupstwu Księcia Apostołów w Wiecznym Mieście.

Harnack przyznaje, że „cały krytyczny aparat Baura nie ma obecnie żadnego znaczenia“ i że uprzedzenia protestantów przeciwko pobytowi św. Piotra w Rzymie były błędem „widocznym dla każdego nie dającego się zaślepić badacza“; nie uznaje natomiast w św. Piotrze pierwszego biskupa rzymskiego, którego berliński uczoney rad odnaleść dopiero w II w. w osobie Aniceta **). Renan uważa po-

*) Kichengeschichte der 3 Jahrhunderte.

**) Cf. Benigni et Brunner. De Ramanae Ecclesiae exordiis fontes historici. Roma. 1907. p. 70.

*) Jahrbuch für protest. Theologie. Leipzig 1876 p. 562.

**) Chronologie du altchristlichen Literatur. 1897.

był św. Piotra w Rzymie za rzecz prawdopodobną, nie wyciąga jednak stąd żadnej moralnej lub politycznej konsekwencji *).

Celem niniejszej pracy jest krótkie przedstawienie głównych dowodów na korzyść dwóch zajmujących nas faktów oraz rozwiązanie głównych zarzutów, stawianych przez naszych przeciwników.

Wpierw jednak, nim przystąpimy do udowodnienia naszej tezy, odpowiedniem będzie powiedzieć słów kilka o stosunku, jaki zachodzi między tymi faktami, a dogmatem katolickim prymatu biskupa rzymskiego. Fakty te, rozpatrywane a priori w stosunku do wyżej wspomnianego dogmatu, nie mają z nim koniecznego związku. Można by było bowiem sobie przedstawić, że św. Piotr przywiązał do stolicy biskupiej w Rzymie przywilej prymatu, czyli pełnej jurysdykcji w całym Kościele, nie zajmując sam nigdy katedry biskupiej w Rzymie, nawet nigdy nie oglądając na własne oczy Wiecznego Miasta. Wystarczało bowiem w takim razie św. Piotrowi rozporządzić się, by następcą jego w prymacie był biskup rzymski. Jednak, biorąc rzecz konkretnie, dwa powyższe fakty łączą się ściśle z dogmatem prymatu. Sobór bowiem Watykański uczy, że następcami św. Piotra w prymacie są ci sami biskupi, którzy są następcami św. Piotra na stolicy biskupiej w Rzymie. Z tego powodu niektórzy teologowie twierdzą, że fakt rzymskiego biskupstwa św. Piotra jest prawdą dogmatyczną.

Co zaś do pobytu św. Piotra w Rzymie należy tu zrobić dwie uwagi. Po pierwsze, że stosunek tego faktu do dogmatu, jest raczej zewnętrzny; łączy się on bowiem z dogmatem prymatu dla tego tylko, że się ściśle łączy w tradycji Kościelnej z faktem biskupstwa św. Piotra w Rzymie w ten sposób, iż podanie w wątpliwość świadectw o pierwszym fakcie jest atakiem na wiarygodność drugiego faktu. Powtóre zauważyć należy, że w niniejszej pracy pozostawiamy nieporuszoną kwestję, ile razy św. Piotr przychodził do Rzymu i jak długo zajmował tam stolicę biskupią. Dziś udowodnionym jest fakt przyścia św. Piotra przy-

najmniej na krótko przed śmiercią męczeńską, t. j. w ostatnich latach panowania Nerona. Czy zaś św. Piotr przyszedł do Rzymu już za czasów Kaudjusza, w roku 42, jak świadczą Euzebiusz (H. E. II, 14), św. Hieronim (De viris illustr. c. 1.), Onozjusz (Hist. VII, 6); Catalogus Liberianus (cf. Mommsen) i czy słowa 12, 17 Dziejów Apostolskich (I wyszedłszy Piotr po cudownem ocaleniu z więzienia za Heroda Agryppy udał się do drugiego miejsca) mają oznaczać podróż księcia Apostołów do Rzymu, o tem różne są zdania *). I dlatego nie poruszamy tu tej kwestji.

Dowody, jakie posiadamy na potwierdzenie naszej tezy, są dwojakiego rodzaju: 1) Świadectwa Pisma Ś. i tradycji kościelnej i 2) pamiątki, pozostałe po św. Piotrze w Rzymie.

I.

Przyznać należy, że nie mamy w Pismie Ś. nigdzie wyraźnej wzmianki o pobycie lub biskupstwie św. Piotra w Rzymie; nieprawdą jest jednak twierdzenie protestantów, iż Pismo Ś. zupełnie milczy nawet tam, gdzieby okoliczności nakazywały coś wspomnieć o św. Piotrze w Rzymie, jeżeliby pobyt jego w tem mieście był faktem historycznym.

Pozostawiając na później rozwiązanie zarzutów z milczenia Pisma Ś., tu odpowiadamy zaraz naszym przeciwnikom, że Pismo Ś. nie tylko nie milczy, lecz przeciwnie dostarcza niezbitego dowodu na korzyść naszego założenia. Jest jedno miejsce w N. T., mianowicie 13 w. 5 rozdz. 1-go listu św. Piotra, które zawiera pozdrowienie Księcia Apostołów wiernym Pontu, Galacji, Kapadocji, Azji i Bitynji, do których list ten był skierowany. Ustęp ten brzmi jak następuje: „Pozdrawia was zebrany w Babilonie Kościół i Marek, syn mój“. Przez Babilon,—miejsce, z którego św. Piotr pisze swój list, należy rozumieć albo Rzym, albo miasteczko w Egipcie koło Memfisu**), które

*) Cf. Duchesne. Histoire ancienne de l'Eglise. Tom I 1906. p. 61. Semeria. Dogma, gerarchia e culto nella primitiva Chiesa. Roma 1902, p. 23—44.

**) Strabo XVII, 1.

*) L'Antichrist p. 556.

wtedy nosiło nazwę Babilonu *), albo właściwy Babilon **).

Że przez Babilon należy rozumieć Rzym, że więc 1-szy list św. Piotr pisał z Rzymu, do przyjęcia tego skłaniają nas następujące powody: Gdyby Książe Apostołów w czasie powstania pierwszego jego listu, przebywał w jakim innym Babilonie, t. j. w Mezopotamii lub Egipcie, bez wątpienia pozostałaby w tradycji kościelnej jaka wzmianka o tem. Nie można bowiem przypuścić, by w takich kościołach, jak kościoły Mezopotamji, które chciały nawet mieć swymi założycielami Apostołów lub w kościołach Egiptu, pamięć o pobycie wśród nich Księcia Apostołów zaginęła bez śladu, tembardziej, że list św. Piotra z wyżej przytoczonymi słowami przecież często czytano w tych kościołach. Czyż więc podobnem jest do prawdy, iż podczas gdy w innych kościołach układały się nawet rozmaite fałszywe podania i legendy co do pobytu w nich Apostołów, jeżeli tylko można było znaleźć w Pismie Ś. lub w literaturze kościelnej jakikolwiek do tego fundament, czyż podobnem jest do prawdy, by kościoły Mezopotamji lub Egiptu zapomniały zupełnie o prawdziwym pobycie wśród nich tak sławnego Apostoła, jakim był św. Piotr?

Z zupełną więc pewnością powiedzieć można, iż św. Piotr, chcąc zachować w tajemnicy przed policją rzymską miejsce swego pobytu, obrał dla oznaczenia Rzymu imię starej stolicy azjatyckiej bezbożności, tembardziej, że symboliczne znaczenie tego imienia dobrze było wszystkim znane**). Tak żydzi bowiem, jak i chrześcijanie powszechnie używali w swej literaturze nazwy Babilonu zamiast Rzymu***). W Apokalipsie kilka razy występuje Rzym pod tą symboliczną nazwą****). W „Oracula Sibyllina“ (V, 158) czytamy: „I poruszy głębokie morza i sam Babilon i ziemię Italji,

*) Cf. Butcher. The story of the Church of Egypt. I. 1897 p. 12.

***) Niektórzy myśleli, że Babilon jest Jerozolimą, albo Neo-Babilonem (Seleucja) nad Tygrysem, albo Antjochią — zdania, których dziś nikt się nie trzyma.

****) Cf. Renan. L'Antichrist, 122.

*****) Schoettgen. Horae hebr. p. 1050, 1125.

*****) 14, 8, 16, 19, 18.

przez którą zginęło wielu świętych i wiernych Hebrajczyków i świątynia“ *).

W ten sposób Pismo Święte zawiera dowód pobytu św. Piotra w Rzymie: Apostół pozdrawia wiernych, do których pisze swój pierwszy list, w imieniu Kościoła Rzymskiego, pisze z Rzymu, a więc mieszkał w Rzymie.

(dok. n.)

X. L. P.

O BRACTWACH.

(c. d.)

Oby u nas w czasach dzisiejszych, jak najwięcej dusz się garnęło do Komunii wynagradzającej, oby jaknajliczniej się skupiało pod bractewną chorągwią N. Sakramentu!

Czegoż jednak potrzeba, by i to Br. i stowarzyszenia posiadały, oprócz dobrze urządzonej organizacji i ducha wewnętrznego? Potrzeba, by lud miał żywą wiarę i gorącą miłość ku Panu Jezusowi w N. Sakramencie by to z swojej strony wpływało na życie parafian, umoralniało ich. Najlepsze parafje są te gdzie ludzie najczęściej się spowiadają i komunikują; zwykle najlepsze dusze, najgorliwsze są te, co często przystępują do Stołu Pańskiego i najpewniejszym środkiem odnowienia pobożności w parafji jest podniesienie czci i miłości N. Sakramentu, czego ostatecznym wyrazem zawsze będzie częsta Komunia Św.. Dla dopięcia tego celu kapłan gorliwy ma dwa środki—nauczenie i przykład własny. Powinien często tłumaczyć parafjanom o N. Tajemnicy Ołtarza, o Mszy Św. i Komunji. A mówić nie górnolotnie, patetycznie lecz prosto przystępnie, a na-

*) Opuszczamy tu świadectwa całej tradycji kościelnej, według której zawsze przez Babilon (i Petr. 5, 13) rozumiano Rzym (cf. Papias, Clemens Alek. u Euzeb. H. E. 2, c 15; 6, c 14; Hieron. De viris ill. c. 8), a to dla tego, że chcemy udowodnić pobyt św. Piotra z Pisma Ś. niezależnie od tradycji.

Nie widzimy, w jaki sposób miały przeszkodzić pobytowi św. Piotra w Babilonie nad Eufratem nieobecność żydów, lub upadek tego miasta już za czasów narodzenia Chrystusa (cf. Strabo, Geogr. 16, 1, 5; Pausan 1 18; c 9, n 8;), jak tego chcą niektórzy stronicy symbolicznego znaczenia słowa Babilon.

dewszystko z żywą wiarą i gorącą miłością.

„Moje dzieci, mówił Błogosławiony Jan Marja Vianey, wszystkie istoty żyjące potrzebują pokarmu zewnątrz dla podtrzymania życia swego — dusza ludzka też potrzebuje. Ale co może zaspokoić jej głód? Bóg szukał dla niej pokarmu wśród rzeczy stworzonych i nie znalazł czegoś jej wystarczającego, a więc postanowił dać Siebie Samego i dał... Tylko Bóg może nasycić duszę Sobą Samym, napełnić ją, zaspokoić wszystkie jej pragnienia. Gdzie dusza ma szukać Tego Boga, by się Nim nakarmić? Oto spiżarnia dusz ludzkich mówił, wskazując na tabernakulum, tutaj złożony pokarm dla nich. Przystępujcie do Komunii Św., zbliżcie się do Jezusa z miłością i ufnością“.—A mówił to ze łzami na oczach; takie proste słowa skromnego proboszcza z Ars, a poparte przykładem, cudów dokonywały. Miejmy odwagę tak mówić o Miłości Jezusa ku ludziom, o Jego oddaniu się całkowitem, a własnym przykładem stwierdzajmy prawdziwość słów naszych, tedy tylko potrafimy obudzić w parafjanach pragnienie częstej Komunii Świętej*)

Ale świątobliwy proboszcz z Ars, pierwiej nim zaczął przemawiać do słuchaczy z ambony o N. Sakramencie, dawał im przykład własną osobą. Gdy przybył do tej parafji ubogiej i zaniedbanej moralnie znalazł kościół pusty. Zabrał się do adoracji, do przepędzania godzin całych u stóp „Dobrego Boga“; jego przykład i modlitwa pociągnęła dusze — i pustynia odżyła. Tak, nauczanie przykładem zawsze należało do środków najbardziej przekonywających i najskuteczniejszych. Niechże kapłan sam odbywa adoracje w chwilach wolnych; po Mszy Św. niech nie ucieka z kościoła, lecz przez kwadrans przynajmniej niech się modli i bez brewjarza, a najlepiej klęcząc u stóp N. Sakramentu. Żadne nauczanie parafjan o obowiązku czynienia podziękowania po przyjęciu Komunii Św., żadne zamykanie kościoła, by nie wychodzili rychło komunikujący, nie podzielały tyle, co żywy przykład proboszcza. Naogół niech całe zachowanie się kapłana w koście-

le w czasie nabożeństwa i poza niem tchnie uczuciem żywej wiary w obecność Boga.

Kapłan, przejęty żywą wiarą w Tajemnicę Ołtarza, wszedłszy zrana do kościoła, nie poleci do zakrystji, by się ubierać do Mszy, lecz uklęknie na chwilę, by uczcić Pana Jezusa w N. Sakramencie; Komunię Św. będzie wydawał z powagą i pobożnością. Szaty kościelne będą na nim czyste, białe i całe; naczynia kościelne też — czyste i jasne. Co się tyczy tych ostatnich grzeszymy niedbalstwem; zwykle są poczerniałe, zabrudzone, a przecież tak łatwo je odnowić odświeżyć*). Moznaby skorzystać z pobytu kleryków w plebanji i polecić im pomyślenie naczyń kościelnych. Lampka przed wielkim ołtarzem też będzie ozdobiona z wiecznym ogniem z czystej oliwy.

Kapłan powinien sam uważnie przykładać, przechodząc mimo wielkiego ołtarza, pouczać tego służbę kościelną, pilnować i przestrzegać ją, a nie tylko służbę, ale i wszystkich; powinien wystrzegać się stanowczo głośnej rozmowy w zakrystji, nie pozwalać tego i służbie swojej — naogół całe zachowanie się jego w kościele ma świadczyć, że on nie jest tutaj panem pozycji, lecz tylko sługą większego Pana i tuż obecnego Jezusa Chrystusa, że on zna Swego Pana, wierzy mocno w Niego, kocha Go. — Tak, od siebie zacznijmy reformę i odnowienie ducha.

Ex-Pleban.

(Dokoń. n.)

V A R I A.

O walce z alkoholizmem.

Nadużywanie napojów wysokowych, których odkrycie gubi się w czasach przedhistorycznych, sięga bardzo zamierzchłej przeszłości; były one już dobrze znane starożytnym ludom.

Chiny, Indje, Grecja wydają prawa, mające odstręczyć ludność od zgubnego nałogu. — Sparta wzbudza w młodzieży wstręt do pijaństwa widokiem pijanych helotów. W czasach późniejszych przeciwdziała szerzeniu się pijaństwa Kościół i ludzie dobrej woli, którzy słowem i pismem, zwłaszcza zaś przykładem własnej wstrzeźliwości, walkę z pijaństwem toczą.

*) Dla pozbycia się uprzedzeń o częstej Komunii Św., można przeczytać dziełko Ks. St. Żukowskiego: „Częsta Komunia Św. w świetle dekretu kongregacji Soboru z 1905 r.“ 75 k.

*) Patrz „Ceremonjarz parafjalny“ X. Nowowiejskiego t. I, 32 str.

Około roku 1600 niezależnie od wszelkich zarządzeń władzy zawiązuje się pierwsze stowarzyszenie trzeźwości, trzeźwości pojętej wprawdzie po średniowiecznemu; członkowie tego stowarzyszenia zobowiązują się bowiem tylko do tego, że nie będą pić więcej niż 14 kubków wina dziennie.

Systematyczna i zacięta walka z alkoholizmem, prowadzona na większą skalę, rozpoczyna się jednak dopiero z końcem XVIII wieku, a widownią jej są te kraje, w których pijaństwo najbardziej grasuje.

Od pierwszej połowy XIX stulecia walka z alkoholizmem szerzy się, a wyrazem jej są liczne stowarzyszenia trzeźwości i wstrzemięźliwości, które się organizują i łączą w wielkie związki międzynarodowe, liczne wydawnictwa periodyczne, tysiączne publikacje naukowych i popularnych, agitacyjnych w sprawie alkoholu dzieł, oraz kongresy międzynarodowe, odbywające się, począwszy od r. 1885, co lat parę; jej skutkiem ingerencja rządów, które, czy to przez wydawanie ustaw przeciw opilstwu, czy też przez zmonopolizowanie produkcji, a względnie sprzedaży trunków wysokokowych w swoich rękach, ich nadużyciu mają zapobiegać.

Dla uratowania nałogowych pijaków jest rzeczą konieczną, by odpowiednie zakłady dla pijaków powstały tam, gdzie ich dotąd niema.

W Rosji jest zaledwie kilka małych zakładów prywatnych, jakkolwiek we wskazówkach kierowniczych z dnia 28 stycznia 1897 r. ministerjum finansów zaleciło nowoutworzonym kuratorjum otwieranie zakładów leczniczych dla pijaków.

Jeżeli się zważy, ile nieszczęść i strat alkoholicy przyczynić mogą ogółowi, często zupełnie nieświadomie, to nie tylko już z miłości bliźniego, ale zarazem z dobrze zrozumianego własnego interesu, społeczeństwo powinno zapewnić im schronienie i odpowiednią opiekę w przytułkach lub kolonjach rolnych czy przemysłowych.

Nadto potrzebne są zakłady lub też odrębne oddziały innych zakładów, w których należałoby umieszczać alkoholików przestępców, których często, jako ludzi chorych winno się traktować inaczej, niż zwykłych zbrodniarzy.

W walce z nałogiem pijaństwa, jak zresztą z każdym złem społecznym czy osobistym, znacznie ważniejszym od zaradzania skutkom nieszczęścia, które już powstało, jest działanie zapobie-

gawcze; ażeby zaś takie działanie pożądanym odniosło skutek, musi ono być skierowane na samo źródło, z którego zle płynie; tu je razić i tłumić w zarodku.

Poznanie przeto przyczyn, popychających ludzi do pijaństwa, jest w zwalczeniu alkoholizmu czynnikiem pierwszorzędnej wagi.

Pijaństwo obecnie grasuje przeważnie wśród uboższych warstw ludności, a zatem wśród ludzi, używających tanich gatunków trunków wysokokowych. Niebezpieczeństwo stąd płynące jest o tyle większe, że trunki te oprócz alkoholu zawierają najwięcej drugorzędnych trujących składników. W zwalczaniu nałogu pijaństwa należy przeto nad ubogą, a przytem ciemną ludnością, szczególną roztoczyć pieczę.

Wobec mnogich czynników, popychających ludzi do pijaństwa, w nowoczesnym ruchu antyalkoholowym zespoliły się działania zapobiegawcze, zwrócone w rozmaitych kierunkach i obejmujące różne okresy i różne dziedziny życia ludzkiego.

W wielu krajach zrozumiano, jak dużo mogą w tym względzie działać dobre ustawy państwowe, oparte na wynikach badań naukowych i zastosowane do warunków miejscowych.

Zapobiegać pijaństwu ma zwykle szereg ustaw, ujętych w jedną całość, czyli system. Najdalej idącym, najradykałniejszym z tych systemów jest tak zwany system mogunccki. System ten wprowadzony w r. 1851 w Maguncji polega na zakazie produkowania, przewozu i sprzedaży wszelkich trunków wysokokowych.

System znany pod nazwą Local Option nadaje poszczególnym gminom lub okręgom prawo zakazu wyrobu i sprzedaży trunków wysokokowych w swoich granicach.

System holenderski powstał w r. 1881 i polega na ograniczeniu szynków podług ludności.

System monopolu państwowego zaprowadzono dotychczas w Szwajcarii i w Rosji.

Ważnym środkiem prawnym w zwalczaniu pijaństwa jest ograniczenie ilości gorzelnii.

Wielkie znaczenie mają także ustawy przemysłowe, regulujące produkcję napojów wysokokowych i handel nimi. Ustawy ograniczają miejsce sprzedaży trunków, zakazując jej w pobliżu kościołów, a także w innych handlach jako sprzedaży ubocznej; ograniczają czas sprzedaży trunków, o-

znaczącą godzinę zamykania szynków w dnie powszednie i święta.

Jako środek zapobiegawczy przeciw szerzeniu się pijaństwa w wielu krajach zaprowadzono obowiązkowe pouczanie o szkodliwości alkoholu w szkole. W szkołach początkowych wykład taki polega na czytaniu i opowiadaniu o rzeczach dotyczących się alkoholu i pijaństwa.

Przepisy ograniczające używanie trunków w armii dają już obecnie pomyślne wyniki w wojsku holenderskiem i francuskim.

Wobec mnogości przyczyn, popychających ludzi do pijaństwa, same ustawy, mające przeciwdziałać szerzeniu się tego nałogu, jakkolwiek często bardzo skuteczne, nie mogą w zupełności złemu zaradzić. Pozostaje tu jeszcze ogromne pole dla działalności prywatnej, która przez pouczanie, dobry przykład, oraz tworzenie instytucji, łagodzących nędzę i uprzyjemniających życie uboższej ludności, może ją kształcić, uszlachetniać i odciągać od szynku.

X. Asz.
(Dok. n.)

ZE ŚWIATA PRAWOSŁAWNEGO.

Cel uświęca i środki.

Oślawioną zasadę godziwości wszelkich środków walki z przeciwnikiem z wielkim talentem uprawia „Wiestnik wileńskiego bractwa św. Ducha“. Niema tam ani jednego zeszytu, można się oto założyć, w którym czytelnik nie znalazłby najmniejszego gatunku napaści na „latinstwo“, księży i „polskuju wieru“. Korespondent z różnych zakątków, sprawozdania parafjalne, artykuły wstępne, słowem cały prawie zeszyt dwutygodnika zwykle się poświęca skargom, donosom i wydziwianiu wiary łacińskiej. Powiada przysłowie: — styl zdradza autora, istotnie, nie trzeba obcować z duchowieństwem prawosławnem eparchji wileńskiej, dość czytać organ tych panów, ażeby się przekonać, jakim duchem są ożywieni ojcowie duchowni.

Przy dwutygodniku wychodzi stale dodatek: „Listok dla naroda“. Listok ten w formie niewybrednej z treścią pełną miłości bliźniego poucza lud, czem jest wiara katolicka, ile w niej fałszu, głupstwa, tyranji. Ktoś obcy, nieobeznany ze stosunkami naszymi, mógłby wnioskować, że panowie ci piszą wprost w dobrej wierze. Nasłuchali

się w seminarjach o katolicyzmie i teraz powtarzają za panią matką pacierz. Nie jest jednak tak: Oto niedawno gorszył się „Wiestnik“ wślad za Począjkami z tego, że katolikom księży zabraniają czytać Pismo św., że Ewangelji nigdzie u katolików dostać nie można. Kiedy tam ktoś w „Gońcu“ odpowiedział, czytując dekrety ostatnich choćby Papieży i księży, radził im pójść do księgarni Zawadzkiego, kupić sobie wydanie polskie ewangelji, zdawałoby się uczciwy redaktor nie powinien już potem powtarzać fałszu i drukować świadomie nieprawdę. Tymczasem Nr 12 „Listka“ znów wmawia w nas te same oklepane zarzuty. Na ten raz tylko wybrał „Listok“ formę złośliwszą, bo w popularnem zeznaniu niby nawróconego, który był prawosławnym, odpadł owczym pędem do katolicyzmu, potem, dręczony wyrzutami sumienia, wraca na łono prawosławia i w listach do prawowiernych białorusinów zaklina ich, ażeby nie szli do kościoła i bali się tej niewoli rzymskiej. „Listok“ odrazu zawiera aż trzy listy: 1-szy. W jaki sposób zostałem katolikiem i w jaką przez to wpadłem niewolę, 2-gi. Jak cierpię srodze, zostając w katolicyzmie, przez to, że nie mogę czytać Ewangelji i przyjmować Krwi Chrystusowej, 3-ci. Mój smutek dziś głęboki i skrucha, że przechodząc do katolicyzmu, wyrzekłem się nie tylko wiary prawosławnej, lecz i narodowości rosyjskiej!

Czytając tę robotę teologów z ulicy Ostrobramskiej, człowiek, spokojnie patrzący na rzeczy, powiedzieć powinien, że jest to robota nie sumienna. Jeżeli wam chodzi o narodowość, pokażcie nam Rosjan prawdziwych, którzy przeszli na katolicyzm, a my wnet potroszczymy się o zagwarantowanie waszej narodowości, jako to uczyniliśmy w Petersburgu. Pokażcie nam postanowienie naszych biskupów, zabraniających czytać Ewangelję, a wtedy wam, uwierzmy. O komunji pod dwiema postaciami niech wam za nas da odpowiedź o. Ziercaninow, może wtedy się przekonacie, że nie w obrzędach zawiera się cały nasz spór, a w uznaniu prymatu. Wiecie wszak sami, że są na wschodzie kościoły, które mają jak i unicy nasi swój obrządek i nikt im tego u nas za złe niema, nie w tem bo tkwi istota sporu.

Nie imajcie się więc starych zbitych dróg, wyznajdzie nowe, mocniejsze zarzuty, może też będą one skuteczniejsze w walce z papizmem.

Wy, panowie bogosłowy wolnej ręki, tu na Litwie i Rusi ciągle się skarżycie na księży, je-

zuitów i panów polskich. No, a na wschodzie kto wam przeszkadza? Tam wszak chytrych księdzów niema, a jednak zjazd misjonarski w Kazaniu ubolewał, że i tam jakaś tajemnicza ręka przeszkadza misjonarzom rosyjskim.

Władze wszak eparchjalne kazańskie doniosły Synodowi, że odbyty niedawno zjazd duchowieństwa, pracującego wśród Czuwaszów, stwierdził ogólne zjawisko, że ochrzczeni czuwasze nie przestali oddawać czci i składać ofiar swoim dawnym bogom, a w modłach do Boga chrześcijańskiego proszą Go tylko o chleb powszedni i, kiedy modły ich nie są wysłuchane, srożą się oni na Boga, czynią Mu wymówki—nawet grożą, że świecy nie postawią i na cerkiew grosza nie dadzą.

A z eparchji znów Woroneżskiej donosi b-p Anastazy o nowej sekcje neoizraelitów.

Stwierdza episkop, iż w ostatnich czasach ogromnie się ta sekta szerzy. Ma już nawet świętego, jakiegoś pana Łubko, który zbawić może swych wiernych od grzechów wszelkich.

W Petersburgu różnego typu ewangelicy urządzają zebrania, odrywając od cerkwi najspokojniej wiernych, Joanici, Paszkowcy, wyznawcy bractwa Iwanuszki, na wschodzie poganizm, na południu sztundyzm — wszystko to razem szarpie prawdziwych dawnych wyznawców cerkwi—i ojcowie duchowni, naprzykład na Wołoni, spokojnie na to patrzą. Ich tylko do wściekłości doprowadza katolicyzm i łacina. Oto przykład. Ż y ż ń Wo ł y n i stwierdza, że sztunda w gub. Wołyńskiej z nową się szerzy siłą, w Kowlu już cały niższy personal kolejowy przeszedł na łono sztundy, tem nie mniej gazeta wzywa parochów, ażeby w każdym razie największą energję wyteżali ojcowie ku zwalczaniu „agresywnego katolicyzmu“, bo ten, będąc etapem polskiej kultury, stokroć od sztundy i baptyzmu jest niebezpieczniejszym.

Więc od Kijowa do Witebska, od Mohilewa do Chełma grają surmy bojowe, wzywając do „walki czynnej z wiarą łacińską“.

A my wam Sumiennym i Błagocestiwym w odpowiedzi przypomnimy słowa Chrystusa: Ojcie, odpuść im, bo nie wiedzą, co czynią.

Z Wilna. 2—15 lipca, gdy Kraków we wspólnych obchodach święcił pół tysięczną pamiątkę owych zapasów oręża polsko-litewskiego z nienasyconym krwi słowiańskiej i litewskiej krzyżakiem,

Wilno w skromnym, lecz rzewnym nabożeństwie dzień ten uczciło w prastarej katedrze naszej, a w ten sposób duchem się gród Jagiellonów połączył z braćmi pod Wawelem. J. E. Ksiądz Administrator o g. 11 w asystencji kleru odprawił uroczystą sumę z Te Deum. Ołtarz wielki cały w zieleni, presbyterjum i stalle prałackie przybrane gustownie w szkarłatne festony, rozpięte na drzwiach laurusu, dywany stare i bogate gobeliny wypełniały całość. Lewy filar przy schodach, wiodących na skalę, gdzie wisi portret Witolda, ozdobiono girlandami z zieleni, kamień grobowy bohatera i księcia ginał w wieńcu artystycznie uwitym przez przedstawicieli narodu litewskiego. U dołu wieńca zwieszały się duże wstęgi — zielona z napisem litewskim: „Grunvaldo Pergaletojui Lietuviai 1410 2—14—VII—1910“ (Zwycięzcy z pod Grundwaldu Litwini) — i amarantowo biała bez napisu. Tuż na sztalugach, fantazyjnie przeplatany złocistym tiulem z napisem: „Zwycięzcom z pod Grundwaldu 1410—1910 gród Jagiellonów“ widniał żawieszony przez polaków, wieniec laurowy.

Miły to był widok — tuż obok na wspomnienie świętej przeszłości w wianku litewskim splotły się kolory bratnich narodów w jedną laurusem związaną całość. Oby to było zapowiedzią, że równy z równym, ręka w rękę gojąc wspólne wzajemne rany, wspólnie pójdziemy ku lepszej przyszłości, że przypomniawszy dawną chwałę, wzorując się na poświęceniu ojców, pracować będziemy dla promiennego jutra.

Kościół wypełniła szczupła garstka pozostałej w mieście inteligencji i znaczny zastęp ludzi zawodowych, nie brakło też i ludzi pracy, którzy zawiesiwszy zajęcia pobiegli na obchód, ażeby posłyszeć ożywcze słowo z kazalnicy. Niestety, nikt się z księży nie odezwał.

Pisma nasze wileńskie, bez różnicy zabarwień, wydały dnia tego świąteczne numery, a nowonarodzone „Dwa grosze“ dały nawet ilustracje. Pismu temu, które zaledwie 1 lipca ujrzało świat Boży życzymy powodzenia i wytrwania, a najbardziej ruchliwości, ad multos annos!

Z ŻYCIA KATOLICKIEGO PO CAŁYM ŚWIECIE.

Rzym. Z okazji potwierdzenia nowej ustawy Stowarzyszenia Św. Pawła, Ojciec święty wydał

motu proprio, zaczynające się od słów: „Ex quo Pontificatum“. Ojciec święty zaznacza, że od początku swego pontyfikatu największy nacisk kładzie na to, „żeby kler odpowiadał całkowicie swoim świętym obowiązkom, a to dlatego, że cnota kapłańska jest niejako własnością wszelkich stanów i powołań, a „zbawienie ludu chrześcijańskiego jest w ręku kapłanów“; wobec tego dla zreformowania chrześcijan bardzo ważną jest rzeczą, żeby kapłani starannie wypełniali swoje obowiązki i wysoko cenili swoją kapłańską godność. „To mają na względzie wszyscy ci, którzy podkopać usiłują królestwo Chrystusowe, żeby złamać, albo osłabić siłę kleru katolickiego — to jest jakby najkrótsza ich droga do celu. Każdy to widzi, jakimi zasadzkami otaczają oni ministrów ołtarza, już to, żeby odciągnąć ich od karności kościelnej, już też, żeby, blichtrzem uczoności uwiedzionych, od przestrzegania czystości wiary oderwać, już wreszcie, żeby, obrzucając oszczerstwami, dobrą ich sławę zbeszcześcić, albo wreszcie, odbierając niesprawiedliwie dobra kościelne, do ubóstwa kler doprowadzić“. Zaznaczając w taki sposób taktykę wrogów Kościoła, Ojciec św. zakreśla niejako metodę obrony, którą streszcza w ustawie pobożnego Stowarzyszenia pod imieniem św. Pawła Apostoła; cel tego stowarzyszenia (Patrz dział oficjalny) całkowicie odpowiada potrzebom Kościoła i daje oręż, zalecany przez Apostoła narodów—oręż całym duchowy.

Francja. Arcybiskup paryski wydał okólnik, w którym przypomina wiernym, że konfiskata dóbr kościelnych jest niesprawiedliwością, obecni ich posiadacze są obowiązani do restytucji względem Kościoła i nigdy od tego obowiązku wolnymi nie będą. Wobec tego każdy, kto by je nabywał bez zgody i zezwolenia władzy kościelnej, albo z nich korzystał, popełniałby niesprawiedliwość, zaciągnął obowiązek restytucji oraz wpadł w mikomunikę. Zarządzający zaś budynkami kościelnymi obecnie nie mają prawa inaczej z nich korzystać, jak tylko w myśl ofiarodawców i to z tem, żeby w razie możliwości natychmiast je zwrócili prawym właścicielom.

Prusy. W wielu pismach pojawiła się wiadomość, że Ojciec św. udzielił specjalnej dyspensy księżniczce Agacie na Racibirzu, która poślubiła pruskiego księcia Fryderyka Wilhelma, na wzięcie ślubu w kościele protestanckim. Jak zapewnia

z wiarogodnego źródła „Kirchen-Zeitung“ wiadomość ta jest nieprawdziwą. Ślub odbył się w kościele protestanckim, wobec tego księżniczka Agata na Raciborzu podlega ekskomunice na zasadzie ogólnych praw Kościoła katolickiego. Żadnych wyjątków Stolica Apostolska nie czyniła i czynić nie będzie.

Polski uniwersytet w Ameryce. Pisma niemieckie donoszą, że Polacy w Chicago w Stanach Zjednoczonych zamierzają utworzyć własny uniwersytet. Koszta założenia obliczają na 5 milionów dolarów, a znaczną część tego już zebrano. — W Chicago mieszka około 350 tys. polaków.

KORESPONDENCJE.

Z Grodna.

Drugi miesiąc upływa od śmierci Orzeszkowej, a prasa polsko-judofilską dotychczas uspokoić się nie może. Na szpaltach najrozmaitszych dzienników, niezbyt drażliwych na złośliwie tendencyjne zabarwienia w najczęściej rozmiągających się z prawdą artykułach podano światu całemu oburzającą wiadomość, że w kościele zlekceważono pogrzeb wielkiej powieściopisarki, że w farze grodzieńskiej ustawiono trumnę z ciałem zmarłej na katafalku III klasy, że okna nie były osłonięte kirem etc. etc. i że natomiast ulice przedstawiały się imponująco.

Kreślę tych kilka słów ze szczerą przykrością, nie w celu usprawiedliwienia się, ale raczej z zamiarem zrzucenia z siebie odpowiedzialności za to wszystko, co w czasie pogrzebu Orzeszkowej było w wysokim stopniu niewłaściwym i gorszącym, ażeby osoby o poczuciu katolickim, na rzecz całą inaczej patrzące, niż panowie od „Kurierów“ i „Dzienników“, nie miały racji stawiania mi zarzutu, że świadomie zlekceważyłem to, czego nigdy lekceważyć nie należy.

Śmierć Orzeszkowej zastała mnie w Wilnie. Teżoż dnia po powrocie do Grodna, późnym wieczorem przybyli do mnie czterej panowie z Komitetu pogrzebowego i, omawiając sprawę pogrzebu, proponowali najpierw urządzenie kaplicy w mieszkaniu zmarłej, gdzie mogłyby być odprawiane Msze św., to znowu wystawienie ciała na kilka dni w farze, gdzie wobec trumny powieściopisarki, defilowałyby delegacje, składanoby wieńce, a może wygłaszanoby mowy. Jedno i drugie dla przyczyn w tym razie bardzo poważnych, — było niemożli-

wem do uwzględnienia. Kiedy przypuszczalnie ustalono dzień eksportacji ciała, na propozycję mają — urzędzenia wystawnego pogrzebu, jeden z obecnych czterech panów p. B. zaoponował temu, utrzymując, że zmarła w życiu codziennem była zawsze bardzo skromną i że wystawnego pogrzebu dla niej nie proszą; nie zaprzeczyli temu inni trzej panowie. Stawiane mi natomiast wymagania co do szczegółów katafalku zostały najzupełniej uwzględnione. W czem korespondent „Gońca Codziennego“ dostrzegł rażące zaniedbanie w kościele, — nie wiem. Ustanowiony wielki katafalk (większego fara nie posiada) — tonął w zieleni, — dokoła trumny płonęło kilkaset świec, zrobiono wszystko, co zrobić można było. Proponowane przeze mnie rześiste oświetlenie kościoła na górnych galerjach przez Komitet nie zostało przyjęte; zbyt cennym wtedy było osłanianie okien, co, mówiąc nawiasem, nie łatwo dałoby się uskutecznić, gdyż olbrzymie okna fary grodzieńskiej osłon stosownych nie mają. Wysokiej opłaty, na którą gdzieś w pismach utyskiwał Komitet, stanowczo nie wymagałem; przeciwnie, zaznaczałem, że pogrzeb da się załatwić od najniższej opłaty rb. 15. Tyle co do zlekceważonego w kościele pogrzebu Orzeszkowej.

Upatrując zaniedbanie w kościele, dyskretnie pomijano milczeniem w pismach to, czego pomijać i ignorować nie należy. Straż obywatelska, której zadaniem było czuwanie nad utrzymaniem należytego porządku w czasie pogrzebu, złożona w większej części z żydów — rozporządzała się w kościele. Energicznie usuwano po rannem majowym nabożeństwie lud z kościoła, niesłusznie powołując się przy tem na moje niby w tym względzie rozporządzenie, natomiast z wielką pobłażliwością ułatwiano wejście żydom. Przybywające na pogrzeb deputacje od miast, stowarzyszeń i instytucji, składające się z osób różnych wyznań, prosiłem Komitet, aby w orszaku pogrzebowym ustawione były za trumną; do tego się jednak nie zastosowano. Żydzi, poprzedzani krzyżem, tworzyli czoło żałobnego pochodu. Przy wyjściu z kościoła deputacje otoczyła gawiedź uliczna i przy wejściu na cmentarz spowodowała nieład, który nie w stanie była naprawić czuwająca nad bezpieczeństwem policja; długo przyszło czekać, zanim z wielką trudnością można było precyzyjnie się z trumną.

Napróżno pytałem przewodniczących w Ko-

mitecie pogrzebowym panów o nazwiska osób, które zgłosiły się z wypowiedzeniem mowy przy trumnie. Wymieniono mi tam dwa — trzy nazwiska, nie wspominając tych, o które najwięcej mi chodziło i których obawiałem się. I stała się rzecz karygodna. Na miejscu poświęconem wobec grobów katolickich i krzyżów przemawiali żydzi, obrażając uczucia wierzących niewłaściwymi, bluźnierczymi porównaniami. Chcąc zatrzeć niemiłe wrażenie i położyć kres niewłaściwym przemowom, wszedłem po żydach na zaimprovizowaną mównicę, aby słowem chrześcijańskiego pożegnania zmarłej zakończyć obrzęd pogrzebu. Cmentarz w tem miejscu, gdzie się pogrzeb odbywał, przedstawia dotąd jeszcze smutny widok: groby podeptane, ogrodzenia połamane, krzyże poobalane. Komitet pogrzebowy, który nie był w stanie zapobiedz nieporządkowi, obecnie przynajmniej winienby pomyśleć o naprawieniu spowodowanych uszkodzeń.

Wogóle, pogrzeb Orzeszkowej w Grodnie niemiłe sprawił wrażenie, a przyczyną tego — jedynie niedbalstwo i nieudolność Komitetu.

X. Jul. Al. Ellert

Grodno.

Dziekan grodzieński.

Z Lunny. Czcigodni Confratres! 1908 r. 13 sierpnia, po długiej i ciężkiej chorobie umarł w 31 r. życia i 8 kapłaństwa nasz brat w Chrystusie, a kolega wielu ś. p. Ks. Wacław Grodzki, proboszcz Wołpiański. Umarł... lecz czy został w pamięci naszej? Czy co ozdabia grób jego na miejscu wiecznego spoczynku? Pamięć o nim może się ujawniać w modlitwach naszych za jego duszę; a grób? — Tam krzyżyk tylko samotny, drewniany, ubogi. Dla czego? bo lepszego nie było komu, raczej — za co postawić!

Dziś przeto odzywam się do serc Waszych, Czcigodni Confratres, a przede wszystkim do Was Carissimi koledzy, co razem byliśmy w Seminarjum ze ś. p. Ks. Wacławem, nie pożałujmy rubla lub paru na nadgrobek dla brata i kolegi naszego. Uczcijmy jego pamięć w rocznicę śmierci 13 sierpnia r. b., złożmy się i zbierzmy się, kto może, na nabożeństwo i poświęcenie pomnika w tym czasie. Ofiary zbiera Czcigodny Ks. Justyn Auksztolis, prob. Wołpiański, (adres m. Wołpa, g. Grodzieńskiej).

Najuprzejmiej proszę nie zwlekać z ofiarami, aby na 13 sierpnia mógł już stanąć pomnik.

Ks. Antoni Swil.

Z Żytomierza.

J. E. b-p Niedziałkowski ma zamiar w jesieni przystąpić do nowego podziału większych parafii. Zważywszy, że kościoły na Wołyniu i Ukrainie są dziś rzadkie i nierównomiernie rozlokowane, projekt J. E. Pasterza żytomierskiego należy powitać z uznaniem. Jedną trudność zachodzi tylko—mianowicie władza świecka postawiła warunek, ażeby nowy podział parafii nie obciążał skarbu.

Dnia 11 czerwca seminarjum djecezjalne skończyło rok szkolny. Dziękczynne nabożeństwo odprawił ks. rektor kan. Muraszko, ks. inspektor kan. Skalski rozdał abiturjentom dyplomy, w mowie zaś swojej, żegnając przyszłych pracowników na niwie duszpasterskiej zaznaczył ks. inspektor znaczny postęp i rozwój nauki w Seminarjum. Do Akademii w tym roku wyjeżdżając z Żytomierza ks. Władysław Duszczyk i kl. Cyryl Wojtkowski.

W duchowieństwie djecezji naszej zaszły następujące zmiany: przemieszczeni na proboszczów Ks. Kowalski do Łuczyńca, Ks. Brauer—do Czarnobyli, Ks. Wiśniewski—na wicesekretarza kurji biskupiej, na wikariuszów Ks. Ks. Szpaczyński do Czerniejowców, Słotwiński — do Szarogradu, Pałak — do Fastowa, Kurowski—do Starokonstantynowa, Szymański — do Czarnego Ostrowia, Staniszewski — do Płoskirowa, Borodicz — do Szumska, Dybowski — do Lucka, Giżycki — do Berdyczowa, Tyszyński — do Obodówki.

Z PIŚMIENICTWA.

Medycyna pastoralna, podręcznik dla kleru katolickiego, opracował dr. Julian Czarniecki. Gniezno, wyd. drug.

Trzeba przyznać, że podręcznik ten słuszną się cieszy opinią w Poznańskim; autor, jako lekarz i obeznany z teologią pisarz, zadość uczynił wymaganiom czytelnika. Na wstępie krótko, zwięźle, jasno podaje konieczne wiadomości z anatomji i fizjologii człowieka, potem traktuje o higienie mieszkań, kościołów, o odwiedzaniu szkoły, więzienia, szpitala w związku z higieną. Są rozdziały o patologji, o prawie zachowawczem rodzaju i jednostki, o stosunku kapłana do wiernych w związku ze znajomością medycyny, o nerwowych chorych, o impotencji, o ascezie ze stanowiska medycyny. A wszystko to, o czem traktuje autor, uwzględnia teologję i prawo kościelne. Książ-

ka ma aprobatę władzy kościelnej i zasługuje ze wszechmiar na przeczytanie.

OD REDAKCJI.

Półrocza istnienia, stokilkadziesiąt stron. druku, a może czasem myśl dobra rzucona — oto prawie cała zasługa „Dwutygodnika“ i cała zapłata redakcji za odwagę w podjęciu się tej ryzykownej pracy.

Chęci były jednak dobre. Podjeliśmy się pracy, bośmy byli przekonani, że wielki czas na nią. Zachęta większości współbraci kapłanów wpłynęła na krok ostateczny; szliśmy, nie zrażając się trudnościami, których zwłaszcza na początku było wiele. Rzucając obecnie wzrokiem na czas ubiegły i na to, co się robiło, możemy wypowiedzieć kilka słów samokrytyki i razem prośby do Czytelników, chodzi bo nam o pracę i rezultaty na przyszłość więcej owocne.

Pierwsze, co możemy i powinniśmy stwierdzić, jest to, że „Dwutygodnik“ nie był jeszcze tem, czem być powinien — nie był prawdziwym odzwierciedleniem życia djecezji wileńskiej. Może w tem była wina redakcji, może nie umiała ona przemówić do W-go Duchowieństwa, nie potrafiła zachęcić kapłanów naszych do wzięcia żywego udziału we wspólnej pracy, chodzi nam bowiem bardzo o to, ażeby nie sama tylko redakcja wciąż mówiła, lecz, żeby też parafjalne Duchowieństwo się odezwało. Tymczasem tego szerokiego głosu Kle-ru właśnie nam brakowało; nieraz się czuło w praktyce, pomimo sympatycznego przyjęcia naszego pisma w zasadzie, kompletne odo-sobnienie. To, co w życiu djecezji mogło obchodzić wszystkich, co z wielu względów mogło być pouczającym dla wielu, albo nie dochodziło do nas, albo odbieraliśmy z trzeciej, czwartej ręki. Słowem, „Dwutygodnik“ w pierwszym półroczu swego istnienia nie był pismem kleru naszego.

Możemy za mało dali artykułów aktualnych, pasterskich i praktycznych. Potrzebę wniknięcia w codzienną pracę, w nasze codzienne biedy i braki bardzo i bardzo odczuwamy, lecz ożywić działu wiadomości z praktyki duszpasterstwa, bez pasterzy nie potrafimy.

Redakcja co mogła, to robiła, żeby temu sprostać; jednak potrzebny nam jest ściślejszy kontakt z życiem praktycznym kapłańskim. I tu właśnie, jak to już wypowiedzieliśmy w prospekcie, czekaliśmy współpracowników jak najszerzego ogółu Duchowieństwa. Obowiązkiem, do któregośmy się poczuli, zakładając „Dwutygodnik“, było—stworzenie rodzaju stacji telefonicznej dla wspólnej wymiany myśli, podzielenia się wynikami pracy, doświadczenia całego Duchowieństwa djecezji wileńskiej, a jeżeliby się dało, i sąsiednich.

Rozsiani na olbrzymiej przestrzeni Litwy i Rusi tyle mamy spraw, o których możemy dyskutować, pisać! „Dwutygodnik“ właśnie do tej dyskusji i wymiany myśli chce służyć. Tymczasem tego nie było.

Oto są braki „Dwutygodnika“, oprócz wielu pomniejszych. Lwią część winy bierze na siebie redakcja; ale też ośmiela się prosić Sz. Czytelników i całe Duchowieństwo djecezji

naszych, aby raczyło jej dopomóc w usunięciu dotychczasowego szablonu i innych braków. A uczynią to Kapłani-duszpasterze, jeżeli będą „Dwutygodnik Djecezjalny“ uważali za swój własny organ, jeżeli będą go zasilali swymi pracami i, naturalnie, jednali mu nowych czytelników. Chodzi nam o wytworzenie nie jakiegoś ogólno-kościelnego organu, takich mamy dosyć i są bardzo dobre, ale o nasz miejscowy punkt oparcia, który, będąc własnym, da nam prawdziwy obraz życia kościelnego na Litwie i Rusi. Już to samo nas zbliży, a organ nasz uczyni pożytecznym w znaczeniu ogólnokościelnym.

Z tą nadzieją i z takimi pragnieniami rozpoczynamy nowe półrocze.

REDAKCJA.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

S a c. J. M a t. 1-o naturalnie—pozwolenie władzy jest niezbędne, 2-o gdzie jest świadomość małżonków o iffeważności ich małżeństwa, a trwają actus conjugales, mowy być nie może o absolucji.

A. Rydlewski
ZEGARMISTRZ

WILNO, UL. WILEŃSKA, RÓG GUBERNATORSKIEJ

Największy wybór zegarków złotych, srebrnych stalowych od skromnych do bardzo kosztownych.

Pracownia pod osobistym kierunkiem właściciela specjalisty.

KOWIEŃSKA PRACOWNIA
WITRAŻÓW
I OSZKLEŃ OZDOBNYCH
„MARJA“
WŁADYSŁAWA PRZYBYTNIOWSKIEGO
W KOWNIE
ULICA WILEŃSKA Nr 28 (PL. RATUSZOWY)

FABRYKA ORGANÓW KOŚCIELNYCH i FISHARMONJI
WACŁAWA BIERNIACKIEGO

w Wilnie, dom muzyczny
Kapituły Wileńskiej, zaulek
Oranżeryjny Nr 3.

Fabryka wykonywa nowe oraz
restauruje organy wszelkich
systemów według najnowszych
wymagań techniki.

JÓZEF WOŹNICKI

ARTYSTA RZEźBIARZ i PRZEDSIĘBIORCA BUDOWLANY.
BUDOWA KOŚCIOŁÓW, KAPLIC, POMNIKÓW, DOMÓW
MIESZKALNYCH i t. d.
ZDOBNICTWO KOŚCIOŁÓW I MIESZKAŃ,
BUDOWA AMBON I OLTARZY
z gipsu, cementu, sztucznego marmuru i z drzewa.
BUDOWY ŻELAZNO-BETONOWE.
WILNO, PROSPEKT Ś-to JERSKI Nr 19 — 15.
PRACOWNIA ULICA ZAWALNA. Nr 11.

